

การศึกษาลักษณะของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษากับคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนิสิตนักศึกษา*

Study Characteristics of Participation in Student Activities and Characteristics of Volunteer Spirit of Students in University

วลัยทิพย์ เปรมทวีธโชติ**

บทคัดย่อ

การดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนิสิตนักศึกษา 2. เพื่อศึกษาระดับของคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนิสิตนักศึกษา 3. เพื่อศึกษาลักษณะของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษากับคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนิสิตนักศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง คือนิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2556 ภาคเรียนที่ 2 จากมหาวิทยาลัยของรัฐในจังหวัดนครปฐม 4 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม รวมทั้งสิ้น 398 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างคือ ประธานและเลขาธิการจากชมรม 4 ประเภท ประเภทละ 1 ชมรม รวมทั้งสิ้น 8 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดและข้อมูลการสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มากที่สุดคือระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์หรืออาสาพัฒนาชนบท โดยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านกีฬา ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านจริยธรรม และระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ
2. ระดับคุณลักษณะด้านจิตอาสา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มากที่สุดคือ ระดับคุณลักษณะจิตอาสาด้านการช่วยเหลือผู้อื่น อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือระดับคุณลักษณะจิต

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เรื่อง “การศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษากับคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนิสิตนักศึกษา” โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุณารมณเณลิส และอาจารย์ ดร.นิรุทธิ์ วัฒนภาส เป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม อาจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

**นักศึกษาหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร e-mail address : peazploy@gmail.com

อาสาด้านความมุ่งมั่นพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง และระดับคุณลักษณะจิตอาสาด้านการเสียสละต่อสังคม อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

3. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาอย่างจริงจังในลักษณะที่มีการทุ่มเทแรงกาย แรงใจ เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิด แก้ไข พัฒนา และลงมือปฏิบัติจริง จะทำให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสามากขึ้นได้

Abstract

This research is Mixed Method Research based on the Quantitative Research and Qualitative Research. The objectives were 1. to study the level of participation in student activities of students in University. 2. to study the level of characteristics of volunteer spirit of students in University. 3. to study characteristics of participation in student activities and characteristics of volunteer spirit of students in University. The research instruments content questionnaire and in-depth interviews form. Quantitative data were collected from the samples who were studying in second semester, 2013 academic year of bachelor degree in four Universities in Nakhon Pathom province such as Silpakorn University, Mahidol University, Kasetsart University and Nakhon Pathom rajabhat University, consisted of 398 students. The sampling procedure was the multi-stage sampling. Qualitative data collected from the samples who were presidents and secretaries of four different kinds of student activity clubs which contain eight members in each. The sampling procedure was the purposive sampling. The statistical analysis for quantitative data consisted of frequency distribution, percentage, mean and standard deviation. For open ended questionnaire and qualitative data used content analysis.

The results were as follows:

1. Entire topics of this level of participation in student activities were evaluated at medium rate. Considering each of its dimensions, it is found that the highest level was the level of doing public benefits and volunteer rural development activities were at the high rate. The second level was sport activities, next was moralities and the last was art and cultural activities were at medium rate respectively.

2. Entire topics of this level of characteristic of volunteer spirit were evaluated at medium rate. Considering each of its dimensions, it is found that the highest level was volunteering to help and assist people was at the high rate. The second level was volunteering to determine for developing was at the medium rate. The last level was volunteering to sacrifice for society was at low rate respectively.

3. Serious participation in student activities, devoted physical and mental strength, participation to think, resolve, develop and carry out can increase characteristics of volunteer spirit more.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูง มีภารกิจที่สำคัญ 4 ประการ คือ การผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ภารกิจที่สำคัญที่สุดคือ การผลิตบัณฑิต ซึ่งนอกจากจะทำให้บัณฑิตเป็นผู้ที่มีความรู้ทางวิชาการแล้ว สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาบัณฑิตให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ ทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม การเรียนการสอนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว ไม่อาจพัฒนาให้เกิดลักษณะดังกล่าวได้ ดังนั้นหน้าที่ของสถาบันอุดมศึกษาจึงไม่เพียงแต่จัดการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนานิสิตนักศึกษาซึ่งเป็นเยาวชนของชาติให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน อันนำไปเพื่อการพัฒนาประเทศ การพัฒนานิสิตนักศึกษาซึ่งเป็นเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษานั้น มีปัจจัยหลายประการด้วยกัน เช่น การจัดหลักสูตร การเรียนการสอน การบริหารงานของสถาบัน สภาพแวดล้อมของสถาบัน และงานกิจกรรมนิสิตนักศึกษา โดยเฉพาะกิจกรรมนิสิตศึกษาด้านต่าง ๆ เช่น กิจกรรมทางด้านกีฬา กิจกรรมทางด้านบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมทางด้านจริยธรรม กิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมฯลฯ ซึ่งเป็นปัจจัยอันสำคัญในการพัฒนานิสิตนักศึกษาไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ทางสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (2552) กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ ในระดับอุดมศึกษาได้กำหนดให้มีกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติและกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2. ด้านความรู้ 3. ด้านทักษะทางปัญญา 4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งทั้ง 4 ด้านส่งเสริมให้บัณฑิตมีความเก่ง ซึ่งเป็นทักษะที่สามารถเรียนรู้ได้จากการเรียนภายในห้องเรียน มีเพียงด้านคุณธรรม จริยธรรมเพียงด้านเดียวเท่านั้นที่มุ่งส่งเสริมให้บัณฑิตเป็นคนดี ซึ่งไม่อาจศึกษาได้จากในห้องเรียน

เมื่อมองภาพของสังคมหรือประเทศชาติในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าประเทศไทยกำลังประสบวิกฤตการณ์ต่างๆ มากมาย สาเหตุเนื่องจากการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน หากไม่เร่งดำเนินการแก้ไขจะทำให้เกิดผลกระทบที่ร้ายแรงทวีคูณยิ่งขึ้นไป ซึ่งมีเพียงทรัพยากรบุคคลคุณภาพที่พร้อมทั้งความเก่งและความดีเท่านั้น ที่จะป็นปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ ให้ดีขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มปัญญาชนคนรุ่นใหม่ในระดับอุดมศึกษาที่ควรจะได้รับพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติดังกล่าว โดยเน้นไปที่คุณลักษณะด้านจิตอาสา ดังที่ ญัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์ (2550: 8) ได้ให้ความหมายของจิตอาสาไว้ว่า หมายถึง ความสำนึกของบุคคลที่มีต่อสังคมส่วนรวม โดยการเอาใจใส่และการช่วยเหลือ ผู้ที่มีจิตอาสาจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่อาสาทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เช่น การเสียสละเงิน สิ่งของ เวลา แรงกาย และสติปัญญาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม ดังนั้นหากเยาวชนคนรุ่นใหม่มีคุณลักษณะจิตอาสา มาก จะสามารถช่วยสังคมและประเทศชาติให้ดีขึ้นได้ ซึ่งกิจกรรมนอกห้องเรียนหรือกิจกรรมนักศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่น่าสนใจ ซึ่งอาจจะช่วยพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าวได้

กิจกรรมนักศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นโดยนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาได้มีประสบการณ์เพื่อพัฒนาตนเองในด้านส่วนตัว สังคมและด้านวิชาการ เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาเข้าร่วมสมัครด้วยความสมัครใจ และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคะแนน หรือ หน่วยกิตใดๆ หรือผลประโยชน์ในการวัดผลอย่างอื่น ๆ การดำเนินกิจกรรมต้องได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์และได้รับการสนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษา (สำเนาวิ ขจรศิลป์, 2531) การจัดกิจกรรมนักศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งของการพัฒนานักศึกษา กิจกรรมนักศึกษาเป็นจุดเชื่อม

ระหว่างวิชาการที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและสังครอบข้างและกิจกรรมที่สถาบันอุดมศึกษาจัดให้แก่แก่นักศึกษานั้นจึงมีส่วนหล่อหลอมให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ ดังนั้นกิจกรรมนักศึกษาจึงควรเป็นกิจกรรมที่นักศึกษามีส่วนร่วมในการคิดเองทำเอง มีการคิดแบบวิเคราะห์ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง และสังคมได้ (พฤกษ์ เถาวิล, 2551)

มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษาและการพัฒนานิสิตนักศึกษาไว้มากมาย ซึ่งทฤษฎีหนึ่งที่เป็นที่นิยมและยอมรับอย่างกว้างขวางในแวดวงนักกิจการนักศึกษาคือ ทฤษฎีการพัฒนานักศึกษาของ ชิกเกอร์ริง (Chickering's Theory of Student Development) ซึ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลในช่วงวัยรุ่น (17-25 ปี) ว่าควรจะบรรลุการพัฒนาการ 7 ด้าน คือ การพัฒนาความสามารถ การจัดการด้านอารมณ์ การพัฒนาจากความเป็นตัวของตัวเองไปสู่การพึ่งพาอาศัยกัน การพัฒนาสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน การพัฒนาเป้าหมาย และการพัฒนาความมีคุณธรรม ซึ่งชิกเกอร์ริงและไรเซอร์ (Chickering & Reisser, 1933) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่จะส่งผลต่อการพัฒนาของนิสิตนักศึกษานั้น ได้แก่ สภาพความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อม กลุ่มเพื่อน ความสัมพันธ์กับอาจารย์ และการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในสถาบัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษา (The Theory of Student Involvement) ของอะแลกแซนเดอร์ ดับบลิว แอสติน (Astin, 1984) ที่อธิบายให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษากับการพัฒนาตัวนิสิตนักศึกษาคือ ปริมาณแรงกายแรงใจที่นิสิตนักศึกษาอุทิศให้กับการเรียน สถานศึกษา ปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์และนิสิตนักศึกษาคนอื่นๆ มาก จะเป็นปัจจัยที่ทำให้นิสิตนักศึกษาไม่ออกจาก การศึกษากลางคัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของบทบาทผู้เรียนที่ควรมีส่วนร่วมมากกว่าการรับข้อมูลจากผู้สอนเพียงเท่านั้น ซึ่งนิสิตนักศึกษาจะสามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่มากกว่าเมื่อได้มาทำกิจกรรมนักศึกษา

ในต่างประเทศพบว่าการศึกษาในเรื่องกิจกรรมนักศึกษาว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนานักศึกษา สำหรับในประเทศไทยมีผู้ศึกษาไว้หลายคนเช่นกัน แต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาปัจจัย หรือทัศนคติ ที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการความมีจิตอาสา เป็นต้น แต่ไม่พบการศึกษา ลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษากับคุณลักษณะด้านจิตอาสาโดยตรง สำหรับการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาวิจัยถึงลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์หรืออาสาพัฒนาชนบท กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมด้านจริยธรรม และกิจกรรมด้านกีฬา กับคุณลักษณะด้านจิตอาสาซึ่งประกอบด้วย 3 ลักษณะ คือ การช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และความมุ่งมั่นพัฒนา ผู้วิจัยหวังว่าผลการศึกษาวิจัยจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่องานกิจกรรมนักศึกษา และการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตอาสาให้แก่ นิสิตนักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนคนหนุ่มสาวที่มีพลังแห่งการสร้างสรรค์ อันจะก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต

คำถามการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษาในการทำกิจกรรมนักศึกษาอยู่ในระดับใด
2. คุณลักษณะด้านจิตอาสาของนิสิตนักศึกษาอยู่ในระดับใด
3. ลักษณะการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาของคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนิสิตนักศึกษาเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนิสิตนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาระดับของคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนิสิตนักศึกษา
3. เพื่อศึกษาลักษณะของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษากับคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนิสิต

นักศึกษา

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้ คือ นิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2556 จากมหาวิทยาลัยของรัฐ 4 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จำนวน 12,637 คน มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา จำนวน 14,645 คน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน จำนวน 8,644 คน และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จำนวน 19,232 คน รวมทั้งสิ้น 55,158 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) มีขั้นตอนในการสุ่ม ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane 1988, อ้างถึงใน พวงรัตน์ ทวีรัตน์ 2543: 284-285) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 จากการคำนวณได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 397.12 คน ประมาณค่าเป็น 398 คน

ขั้นที่ 2 คำนวณตามสัดส่วนของนิสิตนักศึกษาตามสัดส่วนประชากรจำแนกตามมหาวิทยาลัย แสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของนิสิตนักศึกษา จำแนกตามมหาวิทยาลัย

รายการ	จำนวนประชากร				
	ศิลปากร	มหิดล	เกษตรศาสตร์	ราชภัฏนครปฐม	รวม
ประชากร	12,637	14,645	8,644	19,232	55,158
กลุ่ม ตัวอย่าง	$\frac{398 \times 12,637}{55,158}$	$\frac{398 \times 14,645}{55,158}$	$\frac{398 \times 8,644}{55,158}$	$\frac{398 \times 19,232}{55,158}$	
	91	106	62	139	398

ขั้นที่ 3 สุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามกลุ่มสาขาวิชา ทั้ง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐในจังหวัดนครปฐม จำแนกตามกลุ่มสาขาวิชา

สถาบัน	จำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่าง (คน)	กลุ่มสาขาวิชา			รวม
		มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์	วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี	วิทยาศาสตร์ สุขภาพ	
ม.ศิลปากร	จำนวนประชากร	4,233	7,389	1,015	12,637
	กลุ่มตัวอย่าง	31	53	7	91
ม.มหิดล	จำนวนประชากร	1,250	3,877	9,217	14,344
	กลุ่มตัวอย่าง	9	29	68	106
ม.เกษตร ศาสตร์	จำนวนประชากร	2,778	5,805	362	8,945
	กลุ่มตัวอย่าง	19	40	3	62
ม.ราชภัฏ นครปฐม	จำนวนประชากร	8,523	10,567	142	19,232
	กลุ่มตัวอย่าง	62	76	1	139
รวม	จำนวนประชากร	16,784	27,638	10,736	55,158
	กลุ่มตัวอย่าง	121	198	79	398

ขั้นที่ 4 ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากนิสิตนักศึกษา ในมหาวิทยาลัยทั้ง 4 แห่ง ตามกลุ่มสาขาวิชา จำนวน 398 คน

1.3 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกประธานและเลขานุการจากชมรมกิจกรรมนักศึกษา 4 ด้าน ประเภทละ 1 ชมรม จากมหาวิทยาลัย 4 แห่ง รวมทั้งสิ้นจำนวน 8 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ศึกษา

2.1 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบำเพ็ญประโยชน์หรืออาสาพัฒนา ชนบท ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านจริยธรรม และด้านกีฬา

2.2 คุณลักษณะด้านจิตอาสา ได้แก่ การช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และความมุ่งมั่นพัฒนา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน จำนวน 1 ชุด และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) จำนวน 1 ชุด รวมทั้งอุปกรณ์เครื่องบันทึกเสียง เพื่อช่วยในการเก็บข้อมูล

แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 4 ตอน

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ สถาบัน คณะ ชั้นปี ผลการเรียนเฉลี่ย และความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาต่อปี มีลักษณะเป็นตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 สอบถามระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา ประกอบด้วยลักษณะของกิจกรรม 4 ด้าน คือ ด้านบำเพ็ญประโยชน์หรืออาสาพัฒนาชนบท ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านจริยธรรม และด้านกีฬา เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 18 ข้อ

ตอนที่ 3 สอบถามระดับคุณลักษณะด้านจิตอาสา แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และความมุ่งมั่นพัฒนา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 28 ข้อ

ตอนที่ 4 สอบถามปัญหา/อุปสรรคความสนใจ/ต้องการ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open Ended) จำนวน 3 ข้อ

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews)

แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interviews) ประกอบด้วยแนวทางการสัมภาษณ์ในประเด็นต่างๆดังนี้ ข้อมูลส่วนบุคคลของประธานและเลขานุการ การดำเนินงานของชมรม ข้อมูลเกี่ยวกับนิสิตนักศึกษาผู้เข้ามามีส่วนร่วมในชมรมกิจกรรมนักศึกษา และกิจกรรมนักศึกษาที่คุณลักษณะจิตอาสา

การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ สามารถตรวจสอบวัดได้ตรงตามกรอบแนวคิดของการศึกษาวิจัย และบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานิสิตนักศึกษา กิจกรรมนักศึกษา และคุณลักษณะ ด้านจิตอาสาเพื่อนำข้อมูลมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือให้เหมาะสม
2. ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ มี 2 ฉบับ คือแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก
3. นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและการใช้ภาษา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข
4. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และขอความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

4.1 การตรวจสอบแบบสอบถามเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จำนวน 30 คน โดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยใช้สูตรหาค่า

สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์และอาสาพัฒนาชนบท เท่ากับ .7584 ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม เท่ากับ .8779 ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านจริยธรรม เท่ากับ .7666 ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านกีฬา เท่ากับ .7359 และระดับการมีคุณลักษณะด้านจิตอาสา เท่ากับ .9365 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้วมาปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาให้ถูกต้อง และเหมาะสม เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบแบบสอบถามอีกครั้ง จึงจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4.2 การตรวจสอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews)

นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมครบถ้วนของเนื้อหา ในประเด็นและสาระสำคัญที่ต้องการวัด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ
2. การวิเคราะห์ระดับการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา 4 ประเภท เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่มีลักษณะการวัดตามวิธีการของ Likert โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้เกณฑ์การแปรความหมายตามเกณฑ์การวิเคราะห์ของ เบสท์ (Best 1981: 182) ดังนี้ คะแนน 4.50-5.00 แสดงว่าอยู่ในระดับมากที่สุด, คะแนน 3.50-4.49 แสดงว่าอยู่ในระดับมาก, คะแนน 2.50-3.49 แสดงว่าอยู่ในระดับปานกลาง, คะแนน 1.50-2.49 แสดงว่าอยู่ในระดับน้อย และคะแนน 1.00-1.49 แสดงว่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด
3. การวิเคราะห์ระดับคุณลักษณะจิตอาสา 3 ด้าน ได้แก่ การช่วยเหลือผู้อื่น การเสียสละต่อสังคม และความมุ่งมั่นพัฒนา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่มีลักษณะการวัดตามวิธีการของ Likert โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้เกณฑ์การแปรความหมายตามเกณฑ์การวิเคราะห์ของ เบสท์ (Best 1981: 182) เช่นเดียวกับการจำแนกระดับในข้อ 2
4. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับ ปัญหา/อุปสรรคความสนใจ/ต้องการ และ ข้อเสนอแนะเนื้อหาความคิดเห็นของข้อคำถามที่เป็นปลายเปิด (Open Ended) และข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบร่างแนวการสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าโดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 64.8 เป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมมากที่สุด ร้อยละ 34.9 เป็นนักศึกษากลุ่มสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากที่สุด ร้อยละ 49.7 ศึกษาอยู่ในคณะวิทยาศาสตร์/ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (วิทยาศาสตร์)/ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มากที่สุด ร้อยละ 39.4 อยู่ในระดับชั้นปีที่ 4 มากที่สุด ร้อยละ

30.4 ส่วนใหญ่มีผลการเรียนเฉลี่ย 2.51-3.00 ร้อยละ 38.2 โดยมีความถี่ในการเข้าร่วมมากที่สุดคือ มากกว่า 7 ครั้งต่อเทอม ร้อยละ 38.7

2. **ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา** พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มากที่สุดคือระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์หรืออาสาพัฒนาชนบท โดยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านกีฬา ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านจริยธรรม และระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

3. **ระดับคุณลักษณะด้านจิตอาสา** พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มากที่สุดคือ ระดับคุณลักษณะจิตอาสาด้านการช่วยเหลือผู้อื่น อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือระดับคุณลักษณะจิตอาสาด้านความมุ่งมั่นพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง และระดับคุณลักษณะจิตอาสาด้านการเสียสละต่อสังคม อยู่ในระดับน้อย ตามลำดับ

4. **ความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมนักศึกษา**

4.1 **ปัญหา/อุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา**

อันดับแรกคือ ไม่มีเวลา เช่น ติดเรียน ติดทำงาน กิจกรรมหรือ ธุระอื่นๆ อันดับที่สอง คือ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมยังไม่ทั่วถึง ขาดความชัดเจน ไม่ทราบว่ามีการจัดกิจกรรม ไม่มีคนชวน อันดับที่สามคือ ติดครอบครัว เพื่อน แฟน และเรื่องของจิตสำนึก ความเอาใจใส่ การไม่ให้ความร่วมมือและขาดความรับผิดชอบของนิสิตนักศึกษา

4.2 **กิจกรรมนักศึกษาที่ได้รับความสนใจ/ต้องการเข้าร่วม**

อันดับแรกคือ ค่ายอาสา ไปช่วยเหลือในถิ่นทุรกันดาร เช่น ซ่อมแซมอาคาร โรงเรียน ห้องสมุด สร้างฝาย ช่วยชุมชน พัฒนาชนบท/ชุมชน ทาสีโรงเรียน อันดับที่สองคือ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น ปลูกป่าชายเลน พัฒนาสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย อันดับที่สามคือ กีฬาต่างๆ กิจกรรมสันทนาการ กิจกรรมนันทนาการ

4.3 **ข้อเสนอแนะ/ความคิดเห็นอื่นๆ ต่อกิจกรรมนักศึกษา**

อันดับแรกคือ ควรประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง/ให้ดี/น่าสนใจมากขึ้น/มีรายละเอียดชัดเจน/เข้าถึงทุกกลุ่มคน อันดับที่สองคือ เป็นสิ่งที่ดี ช่วยส่งเสริมให้ผู้ร่วมกิจกรรมมีจิตสาธารณะ จิตสำนึก และช่วยเหลือผู้อื่นมากขึ้น อันดับที่สามคือ อยากรู้จัดในช่วงเวลาที่เหมาะสม ไม่ตรงกับเวลาเรียนหรือสอบ

ข้อสรุปจากการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกสำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษากับระดับคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ได้แก่ ประธานและเลขานุการจากชมรมวิศวกรรมอาสา มหาวิทยาลัยศิลปากร ชมรมชาวเหนือ มหาวิทยาลัยมหิดล ชมรมสมาธิเพื่อพัฒนาศักยภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และชมรมบาสเกตบอลกำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รวมทั้งสิ้น จำนวน 8 คน สรุปผลได้ดังนี้

1. **กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์และอาสาพัฒนาชนบท (ชมรมวิศวกรรมอาสา มหาวิทยาลัยศิลปากร)** พบว่ามีหลายปัจจัยที่ช่วยพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตอาสา อาทิ มีความสนใจในการทำงานด้านจิตอาสา มีความประทับใจและภาคภูมิใจกับประสบการณ์ในการได้ทำกิจกรรม มีระบบถ่ายทอดของรุ่นพี่ หรือแม้แต่ความสุขของชาวบ้านที่เข้าไปช่วยเหลือ ล้วนเป็นแรงจูงใจที่ให้นิสิตนักศึกษาเสียสละตนเองมาทำกิจกรรม

ชมรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาตนเองในหลายๆ ด้าน รวมถึงการมีคุณลักษณะจิตอาสาที่เพิ่มขึ้นตามไปด้วย แต่นิสิตนักศึกษาโดยทั่วไปที่เข้ามาร่วมมักจะมีเหตุผลอื่นๆ จูงใจ เช่น เพื่อนชวน อยากมาเที่ยว หรืออยากมาลองดู ฯลฯ ซึ่งระดับความทุ่มเทในการมีส่วนร่วมจะน้อยลง และทำให้คุณลักษณะด้านจิตอาสาจะน้อยลงตามไปด้วย

2. กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม (ชมรมชาวเหนือ มหาวิทยาลัยมหิดล) พบว่า ชมรมด้านศิลป

วัฒนธรรมมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแขนงต่างๆ โดยมีจุดเด่นคือ มีกิจกรรมค่อนข้างเยอะและมีลักษณะที่หลากหลาย ผู้ที่เข้ามาทำกิจกรรมชมรมจริงๆ มักมีเป้าหมายชัดเจน มีส่วนในการร่วมประชุม ได้แสดงความคิดเห็น และลงมือทำจริง ทำให้ได้พัฒนาตนเองหลายด้าน รวมถึงมีคุณลักษณะด้านจิตอาสาเพิ่มขึ้น เนื่องจากได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ในการทำกิจกรรมชมรม ทำให้เข้าใจความยากลำบากของผู้อื่นอย่างแท้จริง เมื่อได้ไปเจอเหตุการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ พบว่ามีความพร้อมที่จะทำมากขึ้น แต่ในลักษณะของผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมแบบผิวเผินนั้น อาจจะยังไม่ผ่านกระบวนการหล่อหลอมความเข้าใจมากพอที่จะพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาได้

3. กิจกรรมด้านจริยธรรม (ชมรมสมาธิเพื่อพัฒนาศักยภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม) พบว่า

ชมรมประเภทนี้มีจุดเด่นคือกระบวนการถ่ายทอดจากรุ่นพี่ และตัวกิจกรรมที่เริ่มจากการเน้นพัฒนาตนเองทางด้านจิตใจก่อน และมีกิจกรรมเพื่อส่วนรวมด้วย แต่ต้องสวนกระแสกับสังคมปัจจุบัน จึงทำให้ต้องปรับตัวเองให้อยู่เหนือกระแสสังคมเพื่อให้มีกำลังใจมากพอที่จะทำเพื่อส่วนรวม พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์เป็นผู้ที่ทุ่มเทในการทำกิจกรรมอย่างเต็มที่เพราะเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับตนเองและเห็นคุณค่าของการมอบสิ่งที่ดีให้กับผู้อื่น ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ โดยเฉพาะระดับคุณลักษณะจิตอาสาด้วย

4. กิจกรรมด้านกีฬา (ชมรมบาสเกตบอลกำแพงแสน) พบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมไม่ว่า

จะเป็นการออกกำลังกาย การแข่งขันกีฬา และการมาช่วยงานชมรมนั้น นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม รวมถึงประโยชน์ต่อชมรมและมหาวิทยาลัยแล้ว ยังเกิดการพัฒนาคณะคุณลักษณะด้านจิตอาสาคือ การมีน้ำใจช่วยเหลือกัน มีความพร้อมที่จะแบ่งปันทั้งประสบการณ์และโอกาสในการเล่น การเล่นที่ถูกต้องตามกติกาโดยไม่ฉวยโอกาสใช้ช่องโหว่จากการบาดเจ็บของฝ่ายตรงข้ามเพื่อทำคะแนนให้กับฝ่ายตนเองซึ่งแสดงถึงความมีน้ำใจนักกีฬา และพวกเขายังมีความมุ่งมั่นอุทิศตนเพื่อต้องการสานต่อชมรมให้ดำเนินต่อ และส่งต่อให้รุ่นน้อง ซึ่งลักษณะดังกล่าวแสดงถึงการมีคุณลักษณะด้านจิตอาสาในระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนิสิตนักศึกษา สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ จงกลวรรณ มุสิกทอง (2554) ที่พบว่านักศึกษาพยาบาลมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยจากการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดพบว่าปัญหา/ อุปสรรคในการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาระดับแรกคือ ติดปัญหาการแบ่งเวลาเรียนมาเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนธรรส ไชยสุต (2548) ซึ่งพบปัญหาด้านเวลากับการเรียน และประเด็นเรื่องของจิตสำนึก ความไม่เอาใจใส่ การไม่ให้ความร่วมมือ และความรับผิดชอบของนิสิตนักศึกษา ซึ่งเรื่องนี้ส่วนหนึ่งเป็นสิทธิส่วนบุคคลเพราะนิสิต

นักศึกษาเองมีสิทธิ์ที่จะเลือกเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาตามความสมัครใจ ตามความหมายของกิจกรรมนักศึกษาที่สำเนา ขจรศิลป์ (2531) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมนักศึกษา เป็นกิจกรรมที่นักศึกษาเข้าร่วมสมัครด้วยความสมัครใจ และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคะแนน หรือหน่วยกิตใดๆ หรือผลประโยชน์ในการวัดผลอย่างอื่น ๆ และงานวิจัยของ วิชัย ลุนสอน (2555) พบว่า นักศึกษาเห็นว่าปัญหาในเรื่องความร่วมมือในการจัดกิจกรรม โดยเพื่อนนักศึกษาไม่ค่อยให้ความร่วมมือ นอกจากนี้ยังมีประเด็นปัญหาการติดเพื่อนและเพื่อนต่างเพศด้วย เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลายด้าน โดยเฉพาะทางด้านสังคมที่ทำให้ตนต้องการเป็นที่ยอมรับในหมู่เพื่อนฝูง และเริ่มที่จะมีความสนใจเพศตรงข้าม จึงทำให้ทุ่มเทความสนใจส่วนใหญ่ไปในกลุ่มเพื่อนมากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดารัตน์ สิทธิการ (2545) พบว่าการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษาของมหาวิทยาลัยปัจจุบัน จะเข้าร่วมตามเพื่อนชนเป็นส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลอย่างมากต่อวัยรุ่น ซึ่งวัยรุ่นควรมีวิจารณญาณในการเลือกคบเพื่อน เพราะการเรียนรู้และประสบการณ์ต่างๆ ในช่วงวัยนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดอนาคตต่อไป

2. ระดับคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนิสิตนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์ (2550) พบว่า โดยภาพรวมนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีจิตอาสาอยู่ในระดับปานกลาง โดยแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 ระดับคุณลักษณะจิตอาสาด้านการช่วยเหลือผู้อื่นอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการแสดงพฤติกรรมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันสิ่งของ การให้คำแนะนำที่ถูกต้อง ในสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกต้องการช่วยเหลือและทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้พ้นจากความลำบาก เช่น เข้าไปช่วยถือของคนรู้จักที่หอบของพะรุงพะรัง การบริจาคสิ่งของ การสอนความรู้แก่เพื่อนที่ไม่ได้เข้าเรียน เป็นต้น ซึ่งสามารถแสดงความช่วยเหลือได้โดยไม่ยากนัก จึงเป็นจิตอาสาในระดับที่นิสิตนักศึกษาสามารถแสดงออกได้ง่ายกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล ชาติขำนิ (2555) ที่พบว่า จิตอาสาด้านการช่วยเหลือผู้อื่นอยู่ในระดับมาก และงานวิจัยของ ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์ (2555) ซึ่งสำรวจพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิตมหาวิทยาลัย ศรีนครินทร วิโรฒ พบว่าจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่นอยู่ในระดับสูง เช่นกัน

2.2 ระดับคุณลักษณะจิตอาสาด้านความมุ่งมั่นพัฒนา อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่นิสิตนักศึกษาได้ตระหนักรู้ถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเอง และหาแนวทางเพื่อแก้ไขสังคมให้ดีขึ้น ซึ่งถือเป็นจิตอาสาในระดับสูงสามารถกระทำได้อย่างดี แต่สำหรับนิสิตนักศึกษาระดับอุดมศึกษานั้นถือว่าเป็นปัญญาชนที่มีความพร้อมทางด้านสติปัญญาและความสามารถอันจะเป็นกำลังสำคัญให้ประเทศชาติต่อไป นับว่ากลุ่มตัวอย่างมีคุณลักษณะด้านความมุ่งมั่นพัฒนาอยู่ในระดับที่น่าพอใจ แต่ควรมีการพัฒนาให้มากยิ่งขึ้นไปทั้งจากการเรียนในห้องเรียนและการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง เช่น การทำกิจกรรมนักศึกษา เป็นต้น ดังที่ สุพร ตั้งสมรพงษ์ (2545) กล่าวว่า การผลิตบัณฑิตนับเป็นภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นผู้นำทางภูมิปัญญาของสังคมต้องไม่ทำหน้าที่เพียงถ่ายทอดความรู้ที่เป็นทักษะวิชาชีพให้แก่นักศึกษาแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น เพราะการเรียนรู้จากชั้นเรียนไม่เพียงพอสำหรับการศึกษาในยุคนี้ แต่ต้องมีหน้าที่สร้างให้นักศึกษามีโลกทัศน์และวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ฝึกให้เรียนรู้จากสิ่งรอบตัวและแหล่งต่างๆ มากขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีของโลกยุคปัจจุบัน ทำให้สามารถวิเคราะห์วิจารณ์ มองเห็นปัญหา และสามารถแก้ไขปัญหาได้

2.3 ระดับคุณลักษณะจิตอาสาด้านการเสียสละต่อสังคม อยู่ในระดับน้อย ซึ่งเป็นลักษณะการเสียสละเวลา กำลังกาย กำลังทรัพย์ เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า นิสิตนักศึกษาแสดงคุณลักษณะในการเสียสละทรัพย์ และกำลังกายเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมอยู่ในระดับมาก แต่การเสียสละเวลาและการใช้เวลาว่างเพื่อประโยชน์ส่วนรวมนั้นอยู่ในระดับน้อย จึงส่งผลให้ภาพรวมของระดับจิตอาสาด้านนี้น้อย ซึ่งเป็นปัญหาการแบ่งเวลาให้กับการเรียนมากกว่าการทำกิจกรรมอื่น ดังที่พบจากผลการวิจัยในข้อคำถามปลายเปิด ซึ่งอาจเป็นเพราะการไม่เห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำกิจกรรมต่างๆ ที่จะสามารถช่วยพัฒนานิสิตนักศึกษาให้สมบูรณ์รอบด้าน จึงมุ่งเน้นแต่เรื่องการเรียนรู้เป็นหลักเท่านั้น

3. ลักษณะของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา กับคุณลักษณะด้านจิตอาสา พบว่า เมื่อได้ศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์คณะกรรมการชมรมสามารถเป็นข้อยืนยันได้ว่า หากนิสิตนักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาในลักษณะมีความทุ่มเทแรงกาย แรงใจ มีส่วนในการคิด แก้ไข พัฒนา และลงมือปฏิบัติจริงแล้ว ย่อมจะทำให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาได้ สอดคล้องกับที่ แอสติน (Astin, 1984) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของนิสิตนักศึกษานั้นหมายถึง การอุทิศพลังงานมากในการเรียน การใช้เวลาในสถานศึกษามาก การเข้าร่วมองค์กรนิสิตนักศึกษาอย่างจริงจัง และการมีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์และนิสิตนักศึกษาอื่นๆ มาก นอกจากนั้นจากการสัมภาษณ์ยังพบการพัฒนาตนเองในลักษณะอื่นๆ จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนานักศึกษาของ ชิคเคอริง (Chickering, 1993) ที่ได้กล่าวว่าคุณควรบรรลุงานตามขั้นพัฒนา 7 ลักษณะ คือ การพัฒนาความสามารถ การจัดการด้านอารมณ์ การพัฒนาจากความเป็นตัวของตัวเองไปสู่การพึ่งพาอาศัยกัน การพัฒนาสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน การพัฒนาเป้าหมาย และการพัฒนาความมีคุณธรรม อย่างไรก็ตามยังพบว่าหากนิสิตนักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาเพียงผิวเผิน ไม่ได้ให้ความสนใจที่จะทำอย่างจริงจังแล้วนั้นย่อมไม่สามารถบรรลุถึงการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตอาสาได้

ข้อเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษานั้นสามารถพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาได้ หากแต่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความตระหนักและความเข้าใจในคุณค่าของการทำกิจกรรมนักศึกษา อันจะช่วยพัฒนานิสิตนักศึกษาในด้านต่างๆ โดยเฉพาะคุณลักษณะจิตอาสา ดังต่อไปนี้

1. จัดปฐมนิเทศแก่นิสิตนักศึกษาที่เข้าศึกษาใหม่เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเรื่องประโยชน์และความสำคัญของการทำกิจกรรมนักศึกษา การบริหารเวลาทั้งการเรียนและการทำกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุณลักษณะบัณฑิตที่สังคมต้องการ

2. ทางมหาวิทยาลัยควรส่งเสริมงานด้านกิจกรรมนักศึกษาให้มากขึ้น เช่น การบรรจุกิจกรรมนักศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรการจบการศึกษา การประเมินคุณภาพของการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ประกาศเกียรติคุณงานกิจกรรมนักศึกษาดีเด่นทั้งประเภทชมรม และประเภทบุคคล และสนับสนุนทุนในการทำกิจกรรมนักศึกษาอย่างเพียงพอ

3. คณะกรรมการกิจกรรมนักศึกษาแต่ละประเภทควรให้ความสำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาชมรมให้มีคุณภาพในทุกด้าน อาทิ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านกิจกรรม ด้านกระบวนการการทำงาน รวมถึงกระบวนการหล่อหลอมมิตรภาพอันดีระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้อง เพื่อให้ให้นิสิตนักศึกษาที่มาเข้าร่วมได้บรรลุวัตถุประสงค์

ของชมรม และได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ โดยเฉพาะคุณลักษณะด้านจิตอาสาที่สามารถพัฒนาได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาลักษณะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาและคุณลักษณะจิตอาสาในมหาวิทยาลัยเอกชน
2. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษากับระดับคุณลักษณะด้านอื่นๆ อาทิ ทักษะในการแก้ปัญหา ความเป็นผู้นำ ความมีมนุษยสัมพันธ์ มีความคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ
3. ศึกษาปัจจัยที่ช่วยพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาให้แก่บัณฑิตนักศึกษา
4. ศึกษาปัจจัยในการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษาของนิสิตนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- ฉนธรส ไชยสุต. (2548). รายงานการวิจัยเรื่องทัศนคติและปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จงกลวรรณ มุสิกทอง. (2553). “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักศึกษากับการพัฒนาตนเองของนักศึกษาพยาบาล.” *Journal of Nursing Science* 28, Supplement 4 (ตุลาคม-ธันวาคม): 74-83.
- จันทิมา จันทรศักดิ์. (2547). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตบพิตรพิมุข กรุงเทพมหานคร.” ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. สาขาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ณัฐนิชากร ศรีบริบูรณ์. (2550). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของจิตอาสา ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดาร์ตน สติธิการ. (2545). การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารกิจกรรมนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษาภาครัฐและภาคเอกชน : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยพายัพ. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธนิดา ทองมีเหลือ และคณะ. (2550). “ปัจจัยทางจิตสังคมที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.” *วารสารพฤติกรรมศาสตร์* 13, 1 (กันยายน): 91-102.
- ธิดาชนก วงศ์พิทักษ์. (2555). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาพัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระไพฑูรย์ อารัมภรัตน์. (2556). “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา เขตทวีวัฒนา จังหวัดกรุงเทพมหานคร” *Veridian E-Journal* 6, 1 (มกราคม-เมษายน): 457-478

- พระมหาสุวัฒน์ ปรี้อปริง. (2548). **ทัศนะของนิสิตมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีต่อการจัดดำเนินงานกิจกรรมนิสิต**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พฤกษ์ เกาถวิล. (2551). **บทบาทอาจารย์ที่ปรึกษาในการดำเนินงานโครงการค่ายเรียนรู้คุณธรรมนำชีวิตพอเพียงปี 2551**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา.
- พวงทอง วุฒิเดช. (2542). **ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมนักศึกษา**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย ลุนสอน. (2555). **“ทัศนคติของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมของสโมสรนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.”** รายงานการวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วิภาพร เกิดท่าไม้. (2555). **“ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมจิตอาสาของประชาชนในกองพลทหารปืนใหญ่ต่อสู้อากาศยาน กรมศึกษามหาอู่ทกภัย ปี 2554”** วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยบูรพา
- สมลักษณ์ วงษ์สนธิ และสิริศา นิธิโสภา. (2553). **“ปัจจัยที่ก่อให้เกิดจิตอาสาและกระบวนการในการทำงานของสโมสรศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร.”** สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี.
- สำเนา ขจรศิลป์. (2531). **รายงานการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักศึกษา และผู้บริหารฝ่ายกิจการนักศึกษาเกี่ยวกับการประชุมเชียร์และการต้อนรับน้องใหม่ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ขอนแก่น เชียงใหม่และสงขลานครินทร์**. ม.ป.ท.
- สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2552). **อนุสารอุดมศึกษาปีที่ 35 ฉบับที่ 371 พฤษภาคม 2552**. กรุงเทพฯ.
- สุภัทรา ภูษิตรัตน์วาลี. (2547). **“ปัจจัยและผลกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.”** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพร ตั้งสมรพงษ์. (2545). **“การอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21.”** ใน เอกสารประกอบการสัมมนากระบวนการ **ทัศน์และกลยุทธ์ในการพัฒนานิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏการศึกษาร่วมกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวิมล ขาดิขานี. (2555). **“ปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์ต่อจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร.”** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- อาทิตยา มากสาคร. (2556). **“ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตอาสาของนิสิตแพทย์ระดับปริญญาตรี คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.”** **สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม 14, 1** (มกราคม-มิถุนายน): 42-52.

ภาษาต่างประเทศ

Best, J.W. (1981). **Research in Education**. New Jersey: Prentice-Hall.

Chickering, Arthur W. and Reisser, Linda. (1993). **Education and Identity**. Second Edition.
San Francisco: Jossey Bass Publishers.

Astin, Alexander W. (1984). "Student Involvement: A Developmental Theory for
Higher Education". **Journal of College Student Personnel**. 25: 297-308.